

LIBRIS

We know
books

Paul Harding
VIETI DE TINICHEA

Traducere din limba engleză
Mariana Piroteală

CAPITOLUL 1

Cu opt zile înainte să se prăpădească, George Washington Crosby a început să aibă vedenii. De pe patul de spital închiriat, așezat în mijlocul sufrageriei, vedea gânganii care mișunau prin crăpăturile închipuite din tencuiala tavanului. Ochiurile de geam, odinioară bine chituite și lustruite, jucau acum în cercevele. La prima adiere mai puternică aveau să se prăvălească toate în capul rudelor sale, care stăteau unele pe divan, altele pe canapea și pe scaunele de bucătărie pe care le adusese soția sa ca să nu rămână nimeni în picioare. Puhoiul de geamuri avea să-i alunge pe toți din încăperea, pe nepoții veniți din Kansas, din Atlanta și din Seattle, pe sora care călătorise până aici din Florida, iar pe el aveau să-l lase în patul lui, sub un morman de cioburi de sticlă. Astfel, casa avea să ajungă la mila polenului și a vrăbiuțelor, a ploii și a îndrăznețelor veverițe, pe care o viață întreagă se căznise să le alunge de la jgheabul cu grăunțe al păsărilor.

Clădise cu mâinile lui casa – turnase fundația, înălțase stâlpii, îmbinase conductele, trăsese firele, tencuise pereții și văruise odăile. Odată, pe când stătea în fundația descoperită, lovise fulgerul, sudând și ultima îmbinare a bazinului de apă caldă. Pe el îl azvârlise cât colo. Dar se ridicase și terminase cu îmbinarea aceea. Crăpăturile din tencuială nu au rămas

niște simple crăpături; conductele înfundate au ieșit la iveală; șindrila cu vopsea coșcovită a fost răcâită și apoi a căpătat un nou strat de vopsea.

Aduceți niște mortar, a spus el, așezat în capul oaselor în patul instituțional, straniu printre covoarele persane, mobilierul în stil colonial și zecile de orologii vechi. Aduceți niște mortar. Dumnezeu, niște mortar, niște sfori și vreo câteva cârlige. Hai, că o rezolvați cu vreo cinci dolari.

Da, bunicule, spusese ei.

Da, tată. O adiere s-a strecurat prin fereastra deschisă din spatele lui și a mai limpezit mințile istovite. Afară, pe gazon, se auzea păcănit de mingi de *bocce*¹.

Amiaza l-a găsit singur pentru un răstimp, căci familia pregătea prânzul în bucătărie. Crăpăturile din tavan se căscaseră mai tare. Roțile blocate ale patului se cufundau în faliile nou create ce se deschideau în podeaua de stejar de sub covor. Podeaua avea să cedeze din clipă în clipă. Inutilul stomac avea să-i urce în piept, ca atunci când se dădea în montagne russe în bălciul din Topsfield, și cu un zvâcnut care avea să-i frângă coloana, urma să aterizeze cu tot cu pat în pivniță, pe ruinele atelierului său. George parcă vedea aieva ce-o să urmeze, ca și când prăbușirea ar fi avut loc deja: tavanul camerei de zi, aflat acum cu două etaje mai sus, un coș de fum păraginit din scânduri spintecate, țevi de cupru îndoite și cabluri electrice ca niște vene retezate ce mărgineau pereții și îl arătau cu degetul acolo unde aterizase, în mijlocul dezastrului iscat pe nepusă masă. Din bucătărie răzbătea murmur de glasuri.

¹ Sport de origine italiană; se joacă cu mingi din lemn care trebuie să fie lansate cât mai aproape de mingea reper a adversarului (n.tr.)

George a întors capul, sperând că poate cineva stătea chiar în afara razei lui vizuale, odihnind în poală o farfurie de carton cu salată de cartofi și rulouri cu carne de vită la cuptor, și în mână un pahar de plastic cu suc de ghimbir. Însă dezastrul nu dispăruse. I s-a părut că a strigat, însă glasurile femeilor din bucătărie și cele ale bărbaților din grădină își continuau zumzetul neostoit. Iar el zăcea pe muntele lui de dărâmături, cu privirea atintită în sus.

Apoi s-a prăvălit asupra lui al doilea etaj, cu grinzile de pin nefinisate și cu țevăria astupată (conductele căpăcite nu fuseseră niciodată conectate la chiuveta și la toaleta pe care mai demult voise să le instaleze), cu rafturile cu haine vechi, cutiile cu table de joc de mult date uitării, puzzle-uri, jucării stricate și sacoșe cu fotografii de familie, unele așa de vechi, încât erau expuse pe tăblițe de tinichea; toate acestea s-au prăbușit în pivniță, iar el nu reușise nici măcar să ridice mâna ca să-și ferească fața.

Dar acum devenise imaterial, aproape o fantomă, și astfel lemnul, bucățile de metal și teancurile de planșe de carton și de hârtie cu desene în culori vii (MERGI ȘASE CĂSUȚE PÂNĂ ÎN EASY STREET! Străbunica Noddin cu șalul ei, stând bătoasă și încruntată în fața aparatului de fotografiat, ridicolă cu pălăria cu voaletă care amintea de tumulul unui lup de mare, strivită sub un morman de flori), care în mod normal i-ar fi sfârâmat oasele, s-au năruit asupra lui, dar l-au ferit, de parcă ar fi fost de recuzită, fie el, fie ele, imitația unor lucruri mai demult aieva.

Și zăcea printre fotografii de la absolvire și jachete de lână de când lumea și pământul, unelte mâncate de rugină și tăieturi din ziare care pomeneau de avansarea lui la poziția de șef al departamentului de desen tehnic

din cadrul liceului din oraș, apoi despre numirea lui ca responsabil cu consilierea, despre retragerea din activitate și îmbrățișarea meseriei de comerciant și reparator de orologii vechi. Mecanismele schilodite de alamă ale orologiilor pe care le reparase de-a lungul vremii erau răspândite ici-colo în acea harababură. Și-a ridicat privirea trei etaje mai sus, spre grinzile de sprijin golașe ale acoperișului și spre fâșiile dolofane de izolație cu foiță argintie pe o parte care se întindeau între acestea. Un nepot sau poate celălalt (*oare care fusese?*) fixase izolația acolo cu ani în urmă, iar acum două sau trei porțiuni din ea se desprinseseră și atârnavă ca niște limbi rozalii și lănoase.

Acoperișul s-a prăbușit și el, declanșând o nouă avalanșă de lemne și de cuie, de hârtie gudronată, șindrilă și izolație. Și dinainte i s-a deschis văzduhul, tapetat cu nori teșii ce străbăteau azurul ca o pudrerie de nicovale. George avea senzația fluidă, vie, că se află afară, ca atunci când ți se face rău. Norii și-au curmat preumblarea, au rămas o clipă nemișcați, apoi i s-au prăvălit și ei asupra.

După aceea le-a urmat azurul cerului, scurgându-se de pe culmile înalte în găvana aceea de ciment pradă neorânduiei. Apoi au căzut stelele, scânteind în juru-i asemenea unor podoabe cerești scăpate din montura lor. În cele din urmă, neantul însuși s-a desprins și a învelit tot muntele acela, așternându-se peste nedumerirea și nimicirea lui George.

Cu aproape șapte decenii înainte ca George să se stingă, tatăl său, Howard Aaron Crosby își câștiga existența străbătând orașul cu carul său. Era un car din lemn, un soi de scrin fixat pe două osii și cu roți cu spițe din lemn. Avea zeci de sertare, fiecare dintre

ele cu un inel de alamă încastrat în chip de mâner și pe care le deschideai încovoind degetul; în ele păstra perii și lac de lustruit lemnul, prafuri de dinți și ciorapi de nailon, săpun pentru bărbierit și briciuri. Avea sertare cu cremă de ghetă și șireturi, cozi de mătură și mopuri. Printre ele era și un sertar tainic, în care avea dosite patru sticle de gin. Cel mai mult bătea potecile lăturalnice, drumurile de țară care se așteptau în pădurile adânci până la luminișurile ascunse, unde se înălța o colibă din bârne printre movile de rumeguș, cioturi de copaci și unde în pragul scorjot stătea proptită o femeie, îmbrăcată într-o rochie simplă, cu părul strâns așa de tare la spate, încât ai fi zis că zâmbește (lucru neadevărat), cu o pușcă cu alică cu cocoșul tras. Ah, tu erai, Howard. D'apăi, cred că nu mi-ar strica o găleată din aceea de tinichea de care faci tu. Vara adulmeca florile buruienilor, cânta *someone's rocking my dream-boat* și privea fluturașii monarh (fluturași tăurași, tăurași scânteiași; se visa un soi de poet) care veneau din Mexic. Primăvara și toamna erau anotimpurile cele mai îmbelșugate, toamna deoarece oamenii din ținuturile izolate își făceau provizii pentru iarnă (punea lucruri din car pe covorul arămiu de frunze de arțar), și primăvara deoarece rămăneau adesea săptămâni bune fără cele trebuincioase, până când potecile deveneau practicabile și el își putea începe primele drumuri. Atunci veneau la car ca niște somnambuli, cu ochi scânteietori și lacomi. Uneori pleca din pădure cu comenzi pentru sicrie – un prunc sau o soție, înfășurați în pânză de sac, țepeni, așezați în șopronul pentru lemne.

Era cazangiu. Dregea oale de cositor, fier forjat. Topea aliajul și-l turna pe opritorul de humă. Peticea la repezeală. Din când în când turtea o oală cu lovituri

de ciocan, clinchetul tinichelei suierător, dar mărunț sub clopotul pădurii boreale. Cazangiu, cârpaci, arămar, dar mai mult negustor ambulant de perii și de mopuri.

George se pricepea să sape o fundație și să toarne ciment ca să clădească o casă. Se pricepea să taie lemnul cu fierăstrăul și să fixeze structura în cuie. Să tragă fire electrice și să instaleze țevăria. Să prindă panouri de rigips. Să fixeze podele și să pună șindrila pe acoperiș. Se pricepea să construiască trepte din cărămidă. Să îmbuce ferestrele și să vopsească cercevelele. Însă nu se pricepea să lanseze mingea și nu putea să străbată o milă cu piciorul; nu suporta să facă mișcare și, odată ce se pensionase anticipat la vârsta de șaizeci de ani, avusese grijă pe cât posibil ca ritmul cardiac să nu-i urce din nou și, dacă totuși nu putea evita acest lucru, era numai când trebuia să-și croiască drum prin vreun tufăriș spre un iaz plin de păstrăvi. Se poate ca lipsa mișcării să fi fost motivul pentru care, la prima sesiune de chimioterapie menită să trateze cancerul care îi mistuia ventrele, picioarele îi căpătaseră aspectul unor foci moarte eșuate pe o plajă și apoi i se întăriseră ca doi butuci. Înainte ca boala să-l ținutiască la pat, se deplasa asemenea unui soldat cu picioarele amputate într-un război de dinainte de apariția protezelor moderne; se bălăbănea de parcă ar fi avut picioarele din lemn de esență tare, cu balamale fixate cu cuie în brâu. Când soția sa i le atinsese noaptea în pat prin pijama, gândul îi zburase la o bucată de stejar sau de arțar și trebuise să se sforțeze să se gândească la altceva ca să nu-și închipuie cum se duce în atelierul de la subsol și ia glasapir și vopsea ca să i le șlefuiască și să i le vopsească cu o pensulă, de parcă ar fi fost picioarele unei mobile. Odată pufnise

zgomotos, încercând să-și înăbușe un râset, când prin gând îi trecuse: Masa de bărbat-miu. După aceea i-a părut așa de rău, încât a plâns.

Neînduplecarea unora dintre sătencele cu care avea de-a face Howard în drumurile sale zilnice îi cultivase, credea el sau ar fi crezut dacă ar fi cugetat la acest lucru, o răbdare de nezdruncinat, răbdarea omului înțelept. Când fabrica de săpun încetase să mai producă detergentul de dinainte, adoptând o nouă formulă, și schimbase și aspectul cutiei în care comercializa săpunul, Howard trebuise să suporte discuții la care ar fi încuviințat pe dată dacă adversarii nu i-ar fi fost clienți plătitori.

Unde e săpunul?

Uite aici săpunul.

E altfel cutia.

Da, au schimbat-o.

Păi, ce avea aia veche?

Nimica.

Și atunci de ce au schimbat-o?

Pentru că săpunul ăsta e mai bun.

E altminteri?

E mai bun.

N-avea nimic ăla de dinainte.

Sigur că nu, dar ăsta e mai bun.

Ăla de dinainte n-avea nimic. Cum poate fi mai bun?

Păi, curăță mai bine.

Curăță foarte bine și înainte.

Ăsta curăță mai bine – și mai repede.

Hm, am să iau o cutie de săpun obișnuit.

De acum ăsta e săpunul obișnuit.

Și nu pot să iau săpun de care foloseam în mod obișnuit?

Ăsta e săpunul obișnuit, mă pun chezaș.

Eu nu vreau să încerc un săpun nou.

Nu e nou.

Cum spui dumneata, jupân Crosby, cum spui dumneata.

Mmm, jupâneasă, mai trebuie un penny.

Un penny? Pentru ce?

Săpunul ăsta e mai scump cu un penny, pentru că e mai bun.

Adică trebuie să plătesc cu un penny mai mult pentru alt soi de săpun care mai e și în cutie albastră? Atunci am să iau o cutie de săpun de care folosesc în mod obișnuit.

George a cumpărat un orologiu stricat de la talcioc. Proprietarul i-a dat gratis o reeditare a manualului depanatorului din secolul al XVIII-lea, iar el a început să scotocească prin măruntaiele unor ceasornice vechi. Fiind mecanic de meserie, știa cum stăteau lucrurile cu raportul de angrenare, cu pistoanele și pinioanele, se pricepea la fizică și la rezistența materialelor. Fiind yankeu din North Shore, patria cailor, știa unde se află banii „adormiți”, care visează la fabrici de prelucrarea lânii, la cariere de gresie, la banda de hârtie cu prețul acțiunilor și la vânătoria de vulpi. Descoperise că bancherii plăteau bine pentru ca îndărătnicele lor amintiri de familie să continue să măsoare pasul timpului. Știa să înlocuiască cu mâna dinții tociți ai unei roți numărătoare. Se pune orologiu cu fața în jos. Se deșurubează șuruburile; poate e suficient doar să le tragi afară din carcasa de cedru sau de nuc în care filetul s-a prefăcut de mult în rumeguș

și s-a acoperit de praf de pe policioară. Se scoate dosul orologiului precum capacul unui cufăr cu comori. Se trage aproape lampa de bijutier cu braț lung, chiar deasupra umărului. Cercetează alama înnegrită. Uită-te la mecanismele năclăite de mizerie și de unsoare. Privește unduirile albastre, verzi și purpurii ale metalului strivit cu ciocanul, curbat, pârjolit. Vără degetul în interiorul orologiului; umblă la roata eșapamentului (fiecare piesă își are propriul nume – eșapamentul: capătul mașinăriei, locul prin care se scurge energia, eliberată, marcând astfel timpul). Vără nasul mai mult; metalul are miros de tanin. Citește numele gravate pe mecanisme: *Ezra Bloxham* – 1794; *Geo. E. Tiggs* – 1832; *Thos. Flatchbart* – 1912. Scoate mecanismele înnegrite din carcasă. Scufundă-le în amoniac. Scoate-le, în timp ce te arde pe nas, ochii îți lăcrimează, și privește printre lacrimi cum strălucesc ca niște stelute. Ascute dinții. Înfinge lagărele. Tensionează arcurile. Repară ceasornicul. Scrijelește-ți propriul numele.

Cazangiu, cârpaci, cârpac... Pac, pac, pac, cling, cling, cling. Se auzea zăngănit de oale și de găleți. Și zăngănit în urechile lui Howard Crosby, unul care începea de departe și se apropia, până când îi lua în stăpânire urechile, își făcea vizuină acolo. Capul îi zdrăgănea de parcă ar fi fost o limbă de clopot. Frigul îi intra prin vârfurile degetelor de la picioare și începea să-i străbată trupul odată cu vibrațiile stârnite de acel zăngănit, până când se porneau să-i clănțane dinții, genunchii îi tremurau și trebuia să se cuprindă cu brațele ca să nu se destrame. Aceasta era aura sa, un nimb rece de energie chimică, ce îl învăluia chiar înainte să cadă pradă unei crize în toată regula. Howard suferea de epilepsie. Soția sa, Kathleen, pe numele

de fată Kathleen Black, care se trăgea din familia Black din Québec, dintr-un neam puțin numeros, dar neînduplecat, dădea deoparte scaunele și mesele și îl ducea în mijlocul podelei din bucătărie. Învelea un băț din lemn de pin într-un șervețel și i-l dădea să-l muște, ca să nu-și înghită sau să-și ciopârțească limba. Dacă însă criza intervenea pe neașteptate, îi vârâ bățul gol între dinți, iar când își revenea, se trezea cu așchii de lemn și cu gust de rășină în gură și-și simțea capul ca pe un borcan plin cu chei vechi și șuruburi ruginite.

Pentru a îmbina din nou ceasornicul desfăcut, se așază plăcuța din spate a mecanismului pe un strat din țesătură moale, preferabil pe o piele groasă de căprioară împăturită de mai multe ori. Fiecare roată cu axul său este introdusă în lăcașul propriu, începând cu roata mai mare și tamburul, acel minunat con cu filet oferit omenirii de către domnul da Vinci, apoi treceți la cele mai mărunte, dinții uneia angrenând dinții butucului dințat al piesei următoare și tot așa până când vârtejul mecanismului de batere și roata de eșapament a mecanismului de umblare se află fiecare la locul său. Acum orologierul are dinainte o drăcovenie descoperită pe o parte, desprinsă parcă dintr-o poveste cu zâne; mecanismele stau pieziș, ca o mașinărie leneșă din vis. Ceasurile universului nu pot fi măsurate astfel. O asemenea mașinărie schiloadă și fragilă ar putea măsura numai bizarele ceasuri ale neastâmpăratelor năluci. Se ia placa demontabilă a mecanismelor și mai întâi se potrivește pe axul arcului principal și pe al celui de batere dispuse cu fața în sus, acestea

fîind piesele cele mai mari și cel mai simplu de fixat dintre toate. Odată înfăptuit acest lucru, orologierul trebuie să ia ansamblul șubred astfel alcătuit, plin de măruntaie desprinse din lăcașul lor, să-l ridice la nivelul ochilor și să țină pe cât posibil laolaltă mecanismele, apăsând cele două plăci, având însă grijă să nu pună nici prea multă forță (riscând astfel să vătămeze capătul mai delicat al axului nefixat), dar nici prea puțină (astfel riscând ca mașinăria pe jumătate îmbinată să răbufnească din nou în felurile sale părți alcătuitoare, care deseori se ascund în ungherele colbuite și întunecoase din atelierul orologierului, atrăgându-și sacrilegii și ocări). Dacă atunci când orologierul cel răbdător își duce la bun sfârșit trebușoara și ornicul scârțâie și bolborosește când roata cea mare este pusă în funcțiune cu degetul, în loc să bâzâie și să zbârâie grație alămurilor dinlăuntru, procesul trebuie reluat cu calm până când diavoli neorânduiei sunt alungați. Este lesnicios să readuci mașinăria la viață în cazul ornicelor cu un singur mecanism de umblare. Cele mai simandicoase, precum acelea făurite cu înzestrări speciale, ca de exemplu cu imitația unei luni sau cu un nebun care jonglează cu poamele, presupun o îndemânare și o stăruință aproape infinite. (Autorul a auzit de existența unui ceasornic despre care se spune că a fost văzut în Boemia răsăriteană, ce avea în jurul cadranelor înfățișarea unui stejar uriaș făurit din fier și alamă. Pe măsură ce se scurgeau anotimpurile în ținutul cu pricina, ramurile arborelui prefăceau cele o mie de frunzulițe